

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2010/05/miszler-tamas-perthes-atlas---geschichte-recenzio/>

Miszler Tamás
Perthes Atlas – Geschichte
Recenzió

Nehéz feladata van a recenzió szerzőjének, amikor alapvetően egy térképekkel teli művet kíván bemutatni az olvasók számára. A következőkben mégis erre teszek kísérletet a Klett-Perthes Verlag (www.klett.de) gondozásában 2006-ban megjelent, Gothában kiadott *Perthes Atlas – Geschichte* c. történelmi atlasz esetében (ISBN-13: 978-3-12-828124-7, ISBN-10: 3-12-828124-6), amely, ahogy a szerkesztők előszavukban fogalmaznak „*nélkülözhetetlen alapmunka mindenki számára, aki a történelem iránt érdeklődik*”.

A B5-ös formátumban, tehát nem kifejezetten hagyományos atlasz formátumban, kiadott 496 oldalas munkát, mind a térképeket és a hozzá kapcsolódó szövegeket a német Weingarteni Pedagógiai Főiskola két tanára *Dr. Dietmar Schilling* és *Dr. Hans Ulrich Rudolf*, valamint a Giesseni Egyetem tanára *Dr. Vadim Oswalt* jegyzik, akik nem határozzák meg konkrétan, hogy mely korosztályok számára szánják munkájukat. Az elemző olvasó azonban azonnal észreveszi, hogy elsősorban a középiskolás korosztály számára a legalkalmasabb, hogy ismereteket szerezzen belőle.

Az atlasz logikusan felépülő didaktikus egységekből áll, amely ténylegesen alkalmassá teszi a középiskolai használatra. A szerzők hét nagy fejezetben tárgyalják az emberiség történetét, a megszokott kronológiai sorrendben az emberiség kialakulásától egészen napjainkig. A szerkesztők a tartalomjegyzékben is külön színekkel jelölték ezt a hét részt, így az olvasó könnyedén tud tájékozódni az egyes korszakokban. Ezek a nagy, színekkel jelölt egységek azonban nem kaptak külön alcímeket, így jobban érzékelhető a történelmi folyamatok kontinuitása, nem érzi azt az ember, hogy egy-egy korszak határa egy-egy neves dátumhoz kötődik. Az olvasó a tartalomjegyzékben jelölt színek alapján láthatja, hogy mely korszakban jár, hisz az egyes oldalak sarkai (lásd mellékelt képek) az adott korszak színeit kapták.

A különböző színekkel jelzett nagy korszakokon belül a szerzők/szerkesztők úgy építették fel az egyes alegységeket, hogy általában a baloldali lapon olvasható az adott korszakot, tájegységet tárgyaló, saját címmel ellátott szöveg és a jobboldali lapon látható a tematikájában és korszakában hozzá kapcsolódó saját címmel ellátott történelmi térkép és/vagy ábra (ld. pl. 1-2. kép). Minden egyes szöveges rész bal felső sarkában pedig a korszakhoz kapcsolódó ábrát, diagramot, gyakran pedig zászlókat, címereket is találunk (ld. pl. 2. kép). Több kisebb témát azonban két oldalban tárgyal a mű, így azok esetében a hozzá kapcsolódó térképek is két oldalasak, amelyeket a következő lapon láthat az olvasó (ld. pl. 3. kép). A szövegek felépítése metodikailag nagyon jól tagolt, gyakran kisebb kronológiákat is tartalmaznak, amelyek segítik a kíváncsi olvasót a korszakban történő időbeli tájékozódásban. Az idősorok mellett több helyütt fogalommagyarázat található, az egyes történelmi jelenségek megértését segítő. A következőkben egy-egy példán keresztül nézzük meg, hogy milyen térképeket találunk az egyes színekkel jelölt fejezetekben.

Az első egység, mely a szürke színt kapta, összesen egy alegységből áll, és „Az emberiség korai története” (Frühgeschichte der Menschheit) címet kapta. Ez a rész a legrövidebb, mindössze 10 oldalon keresztül vezeti le az emberré válás folyamatát, és jut el egészen a Kr.e. IX–VIII. századig, röviden tárgyalva az ókori Kelet államait, a fontosabb régészeti lelőhelyeket. A témához kapcsolódó térképek az Afrikából való elvándorlástól egészen az európai és a közel-keleti kultúrákig, azok bányászati lelőhelyeinek bemutatásáig tart.

A második nagyobb egység – ami kék színű lett, négy kisebb alfejezetben – az ókori világot mutatja be. Az első alfejezet a „Korai magas kultúrák” (Frühe Hochkulturen) címet kapta. A második fejezetben a görögökről (Die Griechen) szerezhetünk információkat, ahol a görög törzsek vándorlásától egészen Nagy Sándor megjelenéséig gyűjthetünk adatokat a korszakra vonatkozóan. Külön érdekessége az alfejezetnek, hogy olyan térképet tartalmaz, ahol a Földközi-tenger medencéjét egységes piacként ábrázolja a Római Birodalom korában, ahol jól látható, hogy az egyes nyersanyagokat és termékeket hol lehetett beszerezni, s merre kereskedtek velük.

A harmadik nagy egység zöld színű, és a középkort mutatja be. Az öt kisebb egységben két osztásban kap helyet a mai Németország területén létezett birodalmak politikatörténete (korai és érett középkor; késő középkor). A „zöld fejezet”

a középkor tárgyalását a kereszténység európai elterjedésével kezdi, jelezve, hogy az európai kultúrkör számára ez hozott igazán újat az antikvitással szemben. Érdekes térképet láthatunk a 89. oldalon, ahol a 900 és 1300 közötti időszak városalapításait, a településhálózat fejlődését, és a vele párhuzamosan csökkenő erdők méretét mutatják be. A 109. oldalon egy olyan térképpel találkozunk az érdeklődő, amely a XIV. századi Európa főbb szárazföldi és vízi kereskedelmi útvonalait és az azokon közvetített árukat ábrázolja. Rózsaszínnel jelölték a Hanza városok, kék színnel a mediterrán térség kereskedelmi tevékenységében résztvevő árukat.

A citromsárga színnel jelölt negyedik nagy egység a XVI-XVIII. század eseményeivel foglalkozik. A fejezet három alegysége a kolonizáció korai időszakát, a vallásháborúk és az abszolutizmus korát mutatják be. A földrajzi felfedezések témájánál például részletes térképen ábrázolja a könyv, hogy milyen sűrűségben helyezkedtek el az afrikai kontinens nyugati partvidékén a XVI-XVII. században a rabszolga-kereskedő telepek, külön térkép ábrázolja a Földet 1763-ban, amikor Nagy-Britannia világhatalommá lett, megszerezve Franciaországtól az észak-amerikai területeket. Az ún. német parasztháború eseményeit is részletesen ábrázolják a könyvben: elütő színek használatával a szerzők nagyon jól érzékeltetik a háború terjedését hónapról hónapra. A térképek részletesen foglalkoznak a reformáció területi elterjedésével, világos képet adva arról, hogy a Német Birodalom területén mely fejedelemség mely irányzat mellett tette le a voksát. Külön térkép és magyarázó szöveg foglalkozik azzal, hogy Franciaország hogyan válik igazán központosított állammá a XVII-XVIII. században, és térképet közölnek a XVII-XVIII. századi Versailles-ról is.

A narancssárga szín visz bennünket át az ötödik, egyben a legbővebben tárgyalt egységbe, amely nagyjából az 1789-es francia forradalomtól egészen az első világháború lezárásáig terjedő időszakot mutatja be. A szerzők az öt alfejezetben külön kitérnek az 1789-es eseményektől egészen Bonaparte bukásáig terjedő időszakra. Jól látszik, hogy a narancssárga színen belül ez az alegység a legterjedelmesebb, érzékeltetve, hogy Európa történelmében alapvető változások zajlottak le. A fejezet másik jellegzetessége, hogy nagy hangsúlyt fektet a gazdasági változásokra, az ipari forradalomra és a kolonizációra. Az első világháború témakörét pedig beágyazza az 1860-tól tárgyalt európai hatalmi politika kérdéskörébe, és

magát a háborút pedig a XX. század „őskatasztrófájának” tekinti, ami a későbbi viszonyokat alapvetően megváltoztatta.

A narancssárga fejezet egyik legérdekesebb térképe a dél-nyugat Németországot ábrázoló térkép (216. oldal), amely jól mutatja Németország 1803 előtti széttagoltságát. Egy másik térképen (251. oldal) pedig azt láthatjuk, hogy az iparosodás következtében az 1850 és 1910 közötti időszakban Németországban, Hollandiában és Belgiumban mely területekről hová vándoroltak az emberek megélhetést találni. Jól látszik, hogy a Ruhr-vidék nagy ipari városai, Frankfurt, Mannheim és környékük, valamint Chemnitz és Lipcse voltak a német területeken a legnagyobb ipari régiók, Hollandia és Belgium esetében pedig azt láthatjuk, hogy egész területükön erős volt a bevándorlás.

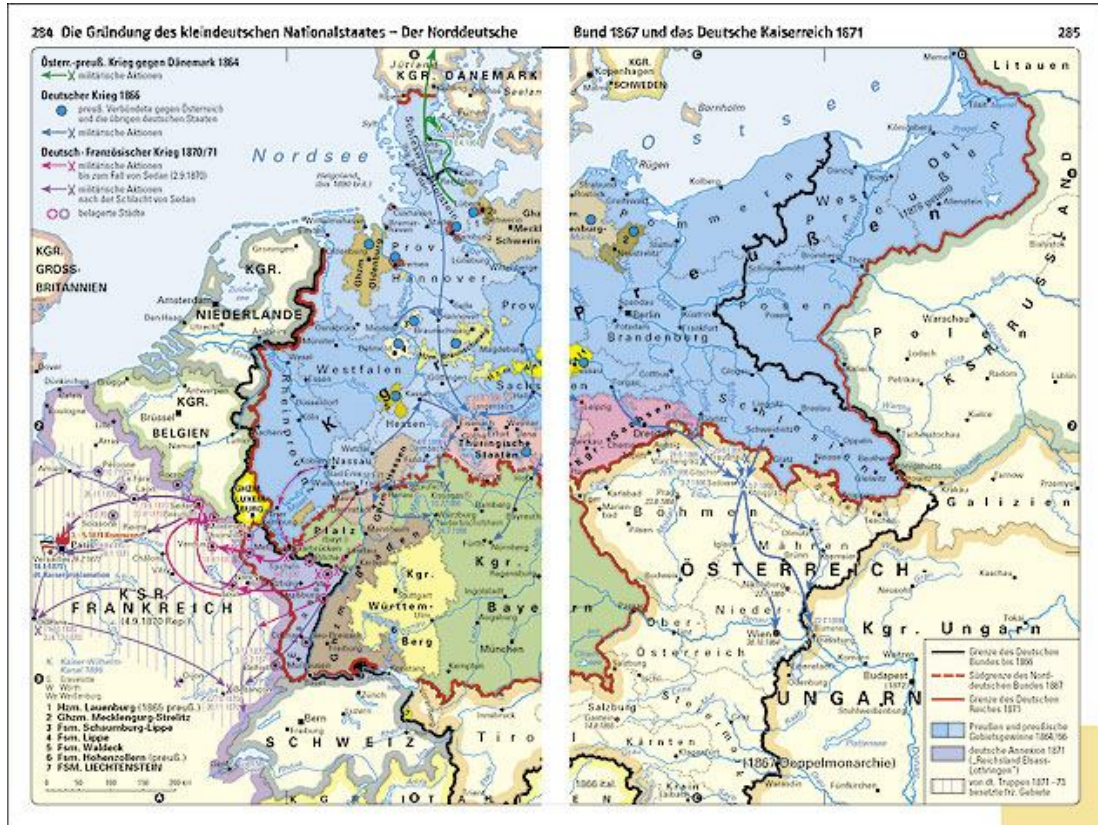
A barna színű, hatodik fejezet tárgyalja az 1919-1945 közötti időszakot. A német szerzők tán nem véletlenül választották a barna színt ezen egység jelölésére. A két alegységből álló rész először az európai diktatúrák és demokráciák kialakulásával és történetével foglalkozik, majd rátér a második világháború eseményeinek taglalására. Kiemelik a szerzők, hogy az 1920-as években az ifjú demokráciák milyen nehézségekkel küzdöttek. Részletes térképeket láthatunk az 1919-1932 közötti Reichstag-választásokról az egyes tartományokra lebontva, ahol jól látszik, hogy az NSDAP 1928-ban még csak 2,6%-ot kapott, majd az 1932. július 31-i választásokon 37,3%-ot, négy hónappal később pedig csak 33,1%-ot. A második világháború eseményeit négy térképen mutatja be az atlasz. Az európai eseményeket 1939 szeptemberétől 1942 novemberéig, és egy 1945 májusáig terjedő időszakban ábrázolják. Az egész Föld eseményeit tárgyaló térképen látható, hogy a német tengeralattjárók a Csendes-óceánt kivéve az egész Földön tevékenykedtek, és veszélyt jelentettek az antifasiszta koalíció hajóira.

Az utolsó, hetedik egység a második világháború utáni korszakot mutatja be. A hat alegységre bontott rózsaszín rész foglalkozik a hidegháború konfliktusaival, és annak végével, a két Németország kialakulásával, majd újraegyesítésével, a világ dekolonizálásával, és azokkal a konfliktusokkal, amelyek az 1990-es években (pl. Jugoszlávia), majd a XXI. század hajnalán robbantak ki (pl. Afganisztán, Irak). A 367. oldalon látható egy térkép az 1953. június 17-i munkásfelkelésről, és az NDK-ban kirobbant sztrájkok és tüntetések helyszíneiről. Jól látható, hogy elsősorban a délebbi, iparosodottabb régiók városaiban voltak nagyobb megmozdulások Berlin mellett. A 2000-es években pedig megfigyelhető a vándorlás az újraegyesített

országon belül, amit a 397. oldalon látható térkép érzékeltet. A legjelentősebb migráció Alsó-Szászországból indult ki, a legtöbben pedig Bajorországba vándoroltak az egységes Németországban. Az utolsó fejezet foglalkozik az iszlám világgal is, ahol bemutatja a Közel-Kelet konfliktusait, az iszlám országok lakosságszámát és a bennük élő iszlám hitű lakosok számarányát százalékos megoszlásban. Az afrikai kontinens problémáira is figyelmet fordít, ábrázolja az egyes országok függetlenségének menetét a 377. oldalon, és egy részletes etnikai térképet mutat a Dél-Afrikai Köztársaságról, kördiagrammal ábrázolva az afrikai és az európai eredetű lakosság arányát.

Az egyes térképek megrajzolásánál, a különböző színek kiválasztásánál a szerzők-rajzolók ügyeltek arra, hogy a megfelelő színeket válasszák, erős kontrasztok legyenek az egyes színek között, hogy a jelölt területek jól elkülönüljenek egymástól. Mindez nagyon jól segíti a megértést és a könnyebb befogadást, egyben felkeltik az érdeklődést a történelmi események megismerése iránt, melyet csak tovább fokoz, hogy a térképek mellett azonnal olvasható a hozzá kapcsolódó szöveg is.

A könyv végén tárgy- és névmutató található, ami segíti az olvasót a tájékozódásban. A térképek és a szövegek kombinációjával a szerzők egy olyan tankönyvként is használható térképgyűjteményt állítottak össze, amely Magyarországon kiválóan alkalmazható segédkönyvként például a két tannyelvű gimnáziumok számára, ahol német nyelven tanítják a történelmet. A magyarországi oktatásban azonban véleményem szerint csak segédkönyvként alkalmazható, mivel a magyar történelem eseményei érthető módon nem kerülnek reflektorfénybe. A könyv elsősorban Nyugat-Európa és természetesen Németország-centrikus, de a szerzők/szerkesztők sok térképet és hozzá kapcsolódó szöveget közölnek az Európán kívüli világról is; viszonylag részletesen foglalkoznak – nyilvánvaló módon a Németországban élő számos bevándorló miatt – az iszlám világgal és Afrikával is.

3. kép, forrás: http://www.klett.de/sixcms/media.php/8/630_3.jpg